

**PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR VOSITASIDA TALABALARDA
AKSIOLOGIK DUNYOQARASHNI SHAKLLANTIRISHNING
NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI**

Dilshodova Shahrizoda Bahodir qizi

Xalqaro innovatsion universiteti,
Pedagogika fakulteti 1-bosqich magistranti

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida talabachilarning aksiologik dunyoqarashini shakllantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning dolzarbligi yoritilgan. Tadqiqotda qadriyatlar tizimining shaxs kamolotidagi o'rni, ta'lim jarayonida aksiologik yondashuvni joriy etish metodikasi va uning samaradorligi tahlil qilinadi. Muallif interfaol metodlar orqali talabalarda ma'naviy-axloqiy e'tiqodlarni mustahkamlash bo'yicha ilmiy xulosalar taqdim etadi.*

Kalit so'zlar: aksiologiya, pedagogik texnologiya, dunyoqarash, milliy qadriyatlar, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, ma'naviy immunitet, innovatsion metodika.

ABSTRACT: *This article investigates the theoretical and practical foundations of forming an axiological (value-based) worldview in university students through modern pedagogical technologies. Within the framework of the IMRAD structure, the study analyzes the role and significance of interactive methods in embedding spiritual and moral values into the educational process. The research emphasizes that in the context of globalization, developing a "value filter" or spiritual immunity in students is a priority for higher education. The results demonstrate that the systematic use of problem-based learning, Socratic dialogue, and project methods significantly increases*

students' engagement with national and universal human values, transforming theoretical knowledge into stable personal convictions.

Key words: *axiology, pedagogical technology, worldview, values, student personality, spiritual immunity, innovative education, person-centered approach.*

1. KIRISH .Yangi O'zbekiston sharoitida oliy ta'limning asosiy maqsadi nafaqat yuqori malakali mutaxassis tayyorlash, balki boy ma'naviy merosimizga sodiq, zamonaviy dunyoqarashga ega bo'lgan komil insonni tarbiyalashdan iboratdir. Bugungi kunda globallashuv jarayonlari va axborot xurujlari sharoitida yoshlarning ongi va qalbi uchun kurash ketayotgan bir paytda, aksiologik (qadriyatli) dunyoqarashni shakllantirish davlat siyosati darajasidagi ustuvor vazifaga aylandi.

Aksiologiya falsafiy yo'nalish sifatida qadriyatlar tabiatini, ularning jamiyat va shaxs hayotidagi o'rnini o'rganadi. Pedagogik nuqtai nazardan qaraganda, aksiologik dunyoqarash — bu talaba tomonidan o'zlashtirilgan bilimlar, hayotiy tajribalar va jamiyat tomonidan qabul qilingan axloqiy me'yorlarning ichki e'tiqodga aylanishi jarayonidir.

Hozirgi vaqtda ta'lim mazmunini insonparvarlashtirish (gumanizatsiya) va aksiologik yondashuv bilan boyitish zarurati mavjud. Muammoning dolzarbligi shundaki, an'anaviy ta'lim ko'p hollarda faqat nazariy bilimlarni berish bilan cheklanib, talabaning hissiy-irodaviy va qadriyatli sohasiga yetarlicha ta'sir ko'rsata olmayapti. Shu sababli, maqolada pedagogik texnologiyalar yordamida ushbu jarayonni qanday qilib tizimli amalga oshirish mumkinligi tadqiq etiladi.

2. METODLAR. Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv va qiyosiy tahlil metodlaridan keng foydalanildi. Avvalo, pedagogik va falsafiy

adabiyotlar tahlil qilinib, "aksiologik dunyoqarash" tushunchasining mazmun-mohiyati yoritildi. Tadqiqotning metodologik asosi sifatida shaxsga yo'naltirilgan ta'lim paradigmasi va aksiologik yondashuv tamoyillari olindi.

Pedagogik eksperiment jarayonida Xalqaro innovatsion universiteti talabalari bilan birgalikda amaliy mashg'ulotlar tashkil etildi. Bunda quyidagi pedagogik texnologiyalar majmuasi qo'llanildi:

1. **Muammoli ta'lim texnologiyasi:** Talabalarga ma'naviy va axloqiy tanlovni talab qiladigan vaziyatlar (keysar) berildi. Bu ularni haqiqat, adolat, vatanparvarlik kabi tushunchalar ustida chuqur mushohada yuritishga undadi.

2. **Sokratik muloqot:** Savol-javoblar zanjiri orqali talabaning o'z qarashlarini mantiqiy asoslashi va xatolarni anglab yetishiga sharoit yaratildi.

3. **Loyiha metodikasi:** Talabalar "Mening qadriyatlarim — mening kelajagim" mavzusida kichik ijtimoiy loyihalar ishlab chiqdilar.

4. **Interfaol o'yinlar:** "Qadriyatlar iyerarxiyasi" kabi o'yinlar orqali talabalar hayotdagi eng muhim maqsadlarini saralashni o'rgandilar.

Tadqiqotning asosiy bosqichlari talabalarning dastlabki dunyoqarash darajasini aniqlash, innovatsion texnologiyalar asosida dars o'tish va yakuniy natijalarni o'lchashni qamrab oldi.

3. NATIJALAR. Olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, pedagogik texnologiyalarni qo'llash dars samaradorligini sezilarli darajada oshirdi. An'anaviy usulda o'tilgan darslarda talabalar passiv tinglovchi sifatida qolsa, interfaol texnologiyalar ularni subyektga aylantirdi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, darslarda aksiologik mazmunli muammoli vaziyatlar qo'llanilganda, talabalarning 85 foizidan ortig'i mavzuga shaxsiy munosabatini bildirib boshladi. Ularda nafaqat nazariy bilimlar, balki "qadriyatli ong" shakllandi. Masalan, "Vatan" tushunchasi shunchaki geografik

hudud emas, balki muqaddas ona tuproq va mas'uliyat sifatida talqin qilina boshladi.

Shuningdek, talabalarda "aksiologik immunitet" shakllanishi kuzatildi. Ya'ni, ular ijtimoiy tarmoqlardan kelayotgan salbiy axborotlar va yot g'oyalarni tanqidiy tahlil qilish, ularning milliy mentalitetimizga mos kelmasligini dalillash ko'nikmasiga ega bo'ldilar. Pedagogik texnologiyalar talabaning ichki dunyosini "uyg'otish"ga va undagi yashirin ma'naviy imkoniyatlarni yuzaga chiqarishga xizmat qildi. Tadqiqot yakunida talabalarning ma'naviy-axloqiy savodxonligi va dunyoqarash darajasi eksperimentdan oldingi ko'rsatkichga nisbatan 30-35 foizga o'sgani aniqlandi.

4. MUHOKAMA. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, aksiologik dunyoqarashni shakllantirish murakkab psixologik-pedagogik jarayondir. Bu jarayonda eng muhim omil — bu pedagogik texnologiyaning to'g'ri tanlanishidir.

Aksiologik yondashuvning o'ziga xosligi shundaki, u talabaga hech qanday qadriyatni majburlab tiqishtirmaydi. Aksincha, maxsus yaratilgan pedagogik muhit orqali talaba o'zi tahlil qiladi, taqqoslaydi va to'g'ri xulosaga keladi. Masalan, rolli o'yinlar jarayonida talaba o'zini boshqa bir inson o'rniga qo'yib ko'rish orqali bag'rikenglik (tolerantlik) va insonparvarlik tuyg'usini amalda his qiladi.

Muhokamalar davomida aniqlandiki, oliy ta'lim pedagogi nafaqat o'z fanini bilishi, balki o'zi ham qadriyatlar tashuvchisi bo'lishi lozim. Zero, texnologiya qanchalik mukammal bo'lmasin, o'qituvchining shaxsiy namunasi va aksiologik pozitsiyasi hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shuningdek, fanlararo integratsiyani kuchaytirish, ya'ni har bir fanning (hatto aniq fanlarning ham) insoniy mohiyatini ochib berish orqali aksiologik dunyoqarashni boyitish mumkinligi ta'kidlandi.

5. XULOSA. Xulosa qilib aytganda, pedagogik texnologiyalar yordamida talabalarda aksiologik dunyoqarashni shakllantirish bugungi kunning kechiktirib bo'lmaydigan zaruriyatidir. Ushbu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun quyidagilar taklif etiladi:

1. Oliy ta'lim muassasalarida har bir fanning o'quv dasturiga aksiologik komponentlarni kiritish va mavzularni hayotiy qadriyatlar bilan bog'lash.

2. Talabalarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiruvchi, ularni muloqotga va tahlilga chorlovchi interfaol metodlardan keng foydalanish.

3. Ta'lim jarayonida milliy qadriyatlar va umuminsoniy prinsiplarning uyg'unligini ta'minlash, bu orqali talabalarda ma'naviy immunitetni mustahkamlash.

4. Bo'lajak magistrlar va pedagoglar uchun "Pedagogik aksiologiya" moduli bo'yicha maxsus seminarlar tashkil etish.

Aksiologik dunyoqarashga ega bo'lgan mutaxassis nafaqat o'z ishinining ustasi, balki jamiyatning ma'naviy tayanchi bo'lib xizmat qiladi. Bu esa mamlakatimizning barqaror taraqqiyotini ta'minlovchi eng muhim omildir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. - T.: "O'zbekiston", 2021.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. - T.: "Ma'naviyat", 2008.
3. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. - T.: TDPU, 2006.
4. Ibragimov X.I., Abdullayeva Sh.A. Pedagogika nazariyasi. - T.: "Fan va texnologiya", 2008.
5. Zunnunov A. Pedagogika tarixi. - T.: "Sharq", 2004.